

VAKIFLAR (*)

Galip YİĞİTĞÜDEN
Vakıflar Genel Müdürlüğü

Sayın izleyiciler,

Insanlığın kendisiyle birlikte getirmiş olduğu, Türk'ün karakter yapısında şekillenen yüce değerlerden biri de kuşkusuz dayanışma ve yardımlaşma duygusudur. Bu duygunun sonucu olarak ilk çağlardan beri sayısız ölmez eserler meydana getirilmiştir. Bu eserlerin en belirgin ve en süreklisi ise vakıf yoluyla insanlığa kazandırılmış olanlardır. Vakıf (kişinin mallarını veya öz varlığını şahsi mülkiyetinden çıkararak belirli şart ve gaye ile hayır hizmetine edebiyen tahsis etmesidir) özellikle, başkasını kendisinden çok düşünüp varlığını vatan ve vatandaş yararına tahsis etme, hasletine sahip olan asil ve hamiyetli Türk ulusunun cömertlik ve feragat duygularının mahsulu olan Türk İslâm vakıflarının meydana getirmiş olduğu şaheserler sayılamıyacak kadar çoktur.

İnsanlığa hayat verecek nitelikte prensipleri ihtiva eden ve Allah nezdinde tek makbul din olan İslâmı benimseyen Türk milletinin kanındaki asalet, ruhundaki yücelik ve duygusundaki feragatla, yüce İslâm buyruklarının birleşmesi sonucunda medeniyet alemine kazandırılmış olan vakıf eserler dünya milletlerine örnek olacak nitelikte eserlerdir. Bugün yurdumuzun her köşesinde görülen her biri başlıbaşına bir tarih olan abidelerin çoğu vakıf abide ve eserleridir. Camiler, medrese ve mektepler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, su yolları, çeşmeler, sebiller, yol, kaldırım, köprü, aş evi, misafir evi, muvakkithane rasathane, kütüphane, hastahane ve şifahane vakıfları, hemen her yerde bulunan ve görülen vakıflardandır. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivlerinde 237 496 adet vakıf belgesi ve 26 798 adet vakfiye bulunmaktadır.

Bunlar 5054 mazbut vakfın varlığını ve hizmetini anlatmaktadır. Halen mütevellî tarafından

idare edilen 437 adet mülhak vakıf, 169 adet cemaat vakfı ve 800 yeni vakıf vardır. Bu yeni vakıflar 903 sayılı kanunla din, kültür, eğitim, sosyal yardım, sağlık, ekonomi, turizm ve askeri maksatlarla kurulmuştur.

Diğer taraftan yurdumuzun bir çok yerinde göze çarpan yeni vakıf işhanları, işletmeleri, turistik otelleri ve öğrenci yurtları vakfiye esaslarına göre yapılmış ve yine vakıfların adına tescil edilmiş yeni eserler olup, bunların gelirleri ile iştiraklerin gelirleri, en ücra köşelere kadar yaygın olan vakıf gayrimenkuller, gelirleri özkaynak gelirleri olarak vakıf şartlarında kullanılmaktadır.

İnsanların hizmetine sunulmak üzere böylesine muhteşem ve kalıcı eserler meydana getiren hayır sever atalarımıza lâyık olabilmemiz için, bizlere emanet edilen bu eserleri en iyi şekilde koruyup, sıhhatli bir şekilde gelecek nesillere intikalini sağlama ve bunlara yenilerini ekleme gayreti içinde olmamız gerekir. Bu inanç ve şuurla çalışmalarını yönlendiren Genel Müdürlüğümüz, yüzyıllardır yurdumuzda sayısız hizmetler sunagelen vakıfları; kurucusu ve asıl sahibi olan yüce milletimize layık veçhile tanıtmak, vakıf eserleriyle hizmetlerine ilgi ve destek sağlamak vakıf kuran atalarımızı şükranla anmak amacıyla her yıl aralık ayının ilk haftasını "Vakıf Haftası" olarak kutlamayı kararlaştırmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivindeki en eski vakfiyenin tescil tarihi esas alınarak ihdas edilen ve hükümetin tasvibine mazhar olan bu

(*) Vakıflar Genel Müdürlüğü Galip Yiğitğüden'in TV "İnanç Dünyası"nda yaptığı konuşma metni.

karar çerçevesinde, I. vakıf haftası 5-11 Aralık 1983 tarihleri arasında yurt sathında kutlanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğünün koordinatörliğünde bazı öğretim kurumları ile TRT ve basınımızın yakın ilgi ve desteği ile yürütülen kutlama faaliyetleri, vatandaşlarımız tarafından büyük bir ilgi ile izlenmiş ve kamuoyunda takdirle karşılanmıştır.

Atılan bu yeni adımla, vakıf yoluyla yapılan tanıtma ve kültür hizmetleri alanında yeni ve yararlı bir çığır açılmıştır. Böylece Ata yadigarı vakıf eserleri koruyup gözetmenin ve bunlara yenilerini eklemenin kutsal ve milli bir görev olduğunu genç kuşaklara anlatıp aydınlatma ortamı doğmuştur. Bu ortamın imkanlarından yararlanarak, çeşitli yayın hizmetlerimizin yanında vakıf haftası münasebetiyle yürütülecek olan kutlama programları her yıl bir öncekine oranla daha geniş kapsamlı ve daha etkili olacak şekilde hazırlanacaktır.

Sayın izleyiciler,

Vakıflar Genel Müdürlüğü, milletimize bir takım kültürel, ekonomik, sosyal ve hayri hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetlerden bir kaçını özet olarak belirtmekte yarar görüyorum.

Dünya ölçüsünde büyük değeri olan ve sayısı 80000'i bulan vakıf abide ve eski eserin bakımı ve onarımına özen gösteren Genel Müdürlüğümüz, her yıl gelirinin el verdiği oranda eserin onarımını planlıyarak, restorasyon çalışmalarını hızla yürütmektedir. Geçen sene 124 eser, bu yıl 158 eserin onarımı planlanmış olup, restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

ONARILAN RESTORE EDİLEN ESERLERDEN BAZILARI ŞUNLARDIR :

1. Edirne Selimiye Camii çatı düzenlemesi
2. İstanbul Sultanahmet Arastası
3. İstanbul Haseki Hamamı
4. Ankara Suluhan
5. Afyon Sultandağ Eski Hamamı
6. Ankara Sey Hamamı ve Camii
7. İzmir Çeşme Kanuni Kervansarayı
8. Eskişehir Kurgunlu Külliyesi
9. Bursa Yeşiltürbe
10. Diyarbakır Deliller Hanı
11. Sivas Gökmedrese
12. Bilecik Söğüt Ertuğrul Gazi Türbesi
13. Bilecik Eski Bilecik Şeyh Edebalı Türbesi
14. İzmir Salepcioğlu Camii
15. İzmir Hisar Camii
16. Mardin Cizre Şeyh Ahmet Külliyesi
17. Afyon Bolvadin Çarşı Camii
18. Kütahya Dönenler Camii
19. Eski Malatya Ulu Camii
20. Malatya Hekimhan Taşhanı
21. Aydın Kuşadası Kale Camii
22. Bolu Eskiçağa Hamamı

23. Çankırı Buğday Pazarı Medresesi
24. Kastamonu Bayraklı Medresesi
25. Erzurum Ahmediye Medresesi
26. Manisa Sinanbey Medresesi
27. Adana Ulu Camii Külliyesi
28. Konya Meram Hamamı
29. Konya Allgav Medresesi
30. Uşak Çakaloz Camii

HİZMETE GİREN YENİ YAPILAR :

1. İstanbul Yalıköşkü İşhanı 2 nci kısım
2. Edirne İşhanı 2 nci kısım
3. Ankara Bulvar İşhanı
4. İstanbul Halaskar Gazi İşhanı
5. İstanbul Tahtakale İşhanı
6. Bursa 2 nci İşhanı

BAŞLANAN VE PLANLANAN YENİ VE BÜYÜK PROJELER :

1. Konya Alaaddin Camii (proje çalışması)
2. Edirne Selimiye Camii (dış bahçe tanzimi)
3. İstanbul Sultanahmet Camii
4. Alanya Kale Bedesteni
5. İstanbul Fatih Medresesi (Fil Ahırları)
6. Kastamonu Yakupağa Külliyesi
7. Manisa-Soma-Emir Hızır Bey Camii
8. İzmir Basmazne İşhanı
9. Mersin İşhanı
10. Antalya İşhanı
11. Aydın-Manisa-Erzurum-Gümüşsuyu İşhanları.

Uzmanlarca yürütülmekte olan restorasyon çalışmaları büyütülerek devam edecektir.

Kültür hizmetleri olarak 3 kütüphane, Sultanahmet halı müzesi - kilim müzesi yeni açılan yapı sanat müzesi Bayezid'de, Hat Sanatları müzesi, Edirne Rüstempaşa müze ve galerisi, Ankara Sanat Galerisi halkımızın hizmetindedir. Genel Müdürlük galerisinde Kabe örtüsü ve önemli eserler teşhir edilmektedir.

Yurdumuzun çeşitli yerleşim merkezlerinde açılan aş ocaklarında yoksul vatandaşa günde bir öğün sıcak yemek verilmektedir. Ayrıca geçimini temin edecek geliri, kanunen iagesi ile mükellef kimsesi olmayan, yaşlı ve malûl bulunan veya yetim olduğu anlaşılan yoksul kimselere para yardımı yapılmaktadır.

Genel Müdürlüğümüz biri kız olmak üzere 48 vakıf orta öğretim öğrenci yurdu ile yurdumuzun her yöresinde, vakfiye şartlarına uygun olarak hizmet vermektedir. Bu yurtlarda halen 6250 öğrenciye beslenme ve barınma imkanı sağlanmaktadır. Her yıl, fakirliği kamu yöneticilerince belgelenen, kendi olanaklarıyla orta öğrenim yapmaya imkan bulamayan çalışkan, tahsilini devam ettirme arzusu içinde olan öğrenciler yapılan sınavla yurtlara alınmaktadır. 6

yıl karşılıksız yurtlarda iyi şekilde barınmaktadır. Yurt kapasiteleri planlı olarak arttırılmaya devam edilecektir.

Tarihte ilk defa tıp bilimini uygulayan binlerimizin vakıf eseri şifahane ve bimarhanelerde hizmet vermişler, şifa arayan herkes devasını burada bulmuştur. Sağlık maksatlı vakıflar meyânında Türk kadınının ruhundaki yardım, şefkat duygularının bir anıtı olarak 1843 tarihinde Bezm-i Alem Valide Sultan tarafından tesis edilen vakıf gureba hastanesi, vakfiyesinde öngörüldüğü şekilde garip ve fakirlere ücretsiz bakım ve sağlık hizmeti vermektedir. Yeni poliklinikleri ile kanser arama-kanser tedavi merkezlerini yakın zamanda hizmete koyacak ve yatak miktarını arttıracaktır.

Sayın izleyiciler,

Vakıf gelirlerini ekonomik bir düzen içerisinde artırarak daha çok hizmet sunmak amacıyla olan Genel Müdürlüğümüz, bir taraftan vakıf emlakın kira gelirlerini rayiç düzeye çıkarmak için çaba harcamaktadır. Diğer taraftan kurmuş olduğu işletmeleri her gün daha verimli bir şekilde çalıştırmaktadır. Vakıf zeytinliklerin ürünlerini işleyerek vakfa gelir, vatan-daşa kaliteli zeytinyağı, zeytin, sabun ve menba suyu sunmaktadır. Çanakkale'den Edremit'e Ayvalık'a ve İzmir'e, İzmir'den Aydın ve Nazilli'ye uzanan yollarda en güzel ve bakımlı zeytinlikler narenciye ve incir bahçeleri vakıf bahçeleridir. Bunlar Antalya Muratpaşa, Hatay Samsat bölgesindekiler dahil ıslah ve gençleştirme programına alınmıştır. Bu suretle devamlılığı sağlanmıştır. Bahçeler yeniden canlandırılırken her türlü yan ürün çalışmaları yapılmaktadır.

Ayrıca ülkemizin ekonomik hayatında önemli bir hizmeti ifa eden ve toplam sermayesinin

yüzde yetmişbeşi vakıflara ait olan Türkiye Vakıflar Bankası en büyük iştirakimizdir. İftiharı-mızdır.

Diğer taraftan yüzyıllardır kurmuş olduğu kervansaraylar sistemi ile turizmi destekleyen vakıflar teşkilatı, günümüzde 15 otel, motel ve kervansaray, Diyarbakır Deliller Hanı diğerleri yataklı turist otel yeni olarak açılmıştır. Onarım ve restorasyonu bitmek üzere olan çeşme kervansaray, Diyarbakır Deliller Hanı diğerleri gibi tarihi güzelliği ve özelliği için de çok güzel konaklama tesisi olarak turizm hizmetine girecektir.

Cumhuriyetin ilanından sonra yeni vakıf kurulmasına Medeni Kanunla daha etkin şekil verilmiştir. Kanun koyucu, vergi muafiyeti müessesesi ile kamuya yararlı vakıf kurulmasını teşvik etmiştir. Halen faaliyette bulunan 800 yeni vakıf memleketin din, sağlık, sosyal yardım, kültür, eğitim, bilim, ekonomi, turizm konularında büyük hizmetler ifa etmektedir. Bu vakıfların amaçlarına uygun hizmet etmeleri yolunda Vakıflar Genel Müdürlüğü idari destek, gözetim ve denetim görevleri yapmaktadır.

Sayın izleyiciler,

3-9 Aralık 1984 tarihleri arasında yurt dışında kutlanacak olan II. Vakıf Haftası münasebetiyle sizlere aça yadigarı vakıflarımız hakkında özet bilgiler sunmaya çalıştık. Vakıflar, vakıf eserleri milletçe medarı iftiharımızdır. Varlıkları ve kuruluş maksatlarına uygun fonksiyonlarıyla gelecek nesillere bırakacağımız tarihimiz, medeniyetimiz ve uygarlık mirasımızdır. Bu emanetleri yaşatmamız ve varlıklarını en iyi şekilde korumamız millî mesuliyetimizdir.

Saygılar sunarım. Hoşçakalın sayın izleyiciler,